

KESTÄVÄÄ KOTI- KANSAINVÄLISYYTTÄ

-
Opas
Jyväskylän kaupungin
varhaiskasvatukseen sekä
esi- ja perusopetuksen
kansainvälisyyskasvatukseen

Sisällys

JYVÄSKYLÄSTÄ MAAILMALLE.....	3
Miksi kansainvälisyyskasvatusta tarvitaan?	3
KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU	3
KULTTUURINEN JA KIELELLINEN MONINAISUUS.....	5
KOTIKANSAINVÄLISYYS.....	9
KANSAINVÄLISYYS TOIMINTASUUNNITELMASSA JA LUKUVUOSISUUNNITELMASSA.....	10
KIEKU- JA L2-VERKOSTOT	12
KANSAINVÄLISYYSKASVATUS JA GLOBAALIKASVATUS.....	12
KANSAINVÄLISYYSKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
Retkeilijä	13
Reppureissaaja.....	15
Elämysmatkaaja.....	16
Kansainvälisyyskasvatuksen vuosikello	18
LIITTEET.....	20
HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ	25

Opas on tuotettu osana Opetushallituksen rahoittamaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kansainvälisyys Hanketta. Oppaan ovat koonneet suunnittelija Susanna Kuusinen (kieli- ja kulttuuriryhmien opetus) ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja Katri Manninen (monikielisten lasten varhaiskasvatus).

Oppaan laatimisessa on muutamassa tekstikappaleessa käytetty CoPilot -tekoälyä tekstin koostamisessa ja teemojen tiivistämisessä.

Kannen kuvitus: Lauri Renvall

JYVÄSKYLÄSTÄ MAAILMALLE

Jyväskylän kaupunkistrategian 2022–2025 visiona on ollut, että Jyväskylä on kasvava ja kansainvälinen sivistyskaupunki. Kansainvälisyyttä ja siihen liittyviä taitoja sekä osaamista edistetään myös varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.

Kansainvälisyysateenvarjon alle mahtuu hyvin monenlaisia erilaisia teemoja ja sisältöjä, tavoitteita ja osaamisen taitoja. Kansainvälisyys on eri maihin, ihmisiin ja kulttuureihin tutustumista, eri kulttuurien ja näkökulmien ymmärtämistä ja arvostamista, vuorovaikutusta ja itsensä ilmaisemista, kielten ja kulttuurien moninaisuutta, kielten oppimista, kielitietoisuutta, globaalikasvatusta ja maailmankansalaiseksi kasvamista.

Tämän kansainvälisyyskasvatuksen oppaan tavoitteena on edistää ja tukea kansainvälisyyskasvatuksen toteuttamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Opas tarjoaa suuntaviivoja ja konkreettisia vinkkejä. Tarkoituksena ei ole sanella millaista kansainvälisyystoiminnan pitäisi olla, sillä kansainvälisyyttä tulee toteuttaa yksiköiden omista lähtökohdista, tarpeista ja resursseista käsin. Opas tukee yksiköitä kansainvälisyystoiminnan kehittämisessä, tavoitteissa sekä toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmien täyttämässä. Oppaan tavoitteena on avata yhdenvertaisia ja osallistavia kansainvälistymisen mahdollisuuksia jokaiselle jyväskyläläislapselle ja -nuorelle kotikansainvälisyyttä painottaen.

Miksi kansainvälisyyskasvatusta tarvitaan?

Elämme kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tarvitsemme taitoja ymmärtää erilaisia kulttuureja ja elämäntapoja toimiessamme toistemme kanssa. On tärkeää painottaa myös sellaisten taitojen oppimista, jotka valmistavat lapsia ja nuoria toimimaan rakentavasti ja vastuullisesti yhdessä maapallomme kestävänsä tulevaisuuden hyväksi. Näitä taitoja tulisi harjoitella joka päivä pienestä pitäen. Kansainvälisyyskasvatus on myös osa huoltovarmuuttamme.

Jyväskylässä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tehtävänä on ohjata näiden taitojen kehittymistä oikeaan suuntaan monipuolista oppijan kokemusmaailmaa, avartaen maailmankuvaa ja vahvistaen valmiuksia toimia eettisesti ja kestävästi globalisoituneessa maailmassa. Kansainvälisyysosaamista ja maailmankansalaiseksi kasvamisen taitoja tuetaan tavoitteellisesti kaikilla ikätasoilla sekä kaikissa laaja-alaisen osaamisen mahdollistavissa oppimisen tilanteissa. Kansainvälistymistä pyritään toteuttamaan myös mahdollisimman resurssiviisaasti, esimerkiksi kotikansainvälisin keinoin hyödyntämällä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisia toimintaympäristöjämme.

KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU

Niin varhaiskasvatussuunnitelma kuin perusopetussuunnitelma sisältävät toisiinsa liittyviä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Yksi niistä on *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*. Tämä tavoite sisältää kielten oppimisen lisäksi muun muassa seuraavanlaisten taitojen harjoittelua ja oppimista ja niitä harjoitellaan ikätasoisesti:

- itsensä ilmaisu, viestintä, kertominen
- kuunteleminen
- tietoisuus oman kielen ja kulttuurin taustoista sekä tutustuminen muihin kieliin ja kulttuureihin
- tutustuminen, toisen kohtaaminen ennakkoluulottomasti
- ystävällisyys, hyvät tavat
- kysyminen, kiinnostus

- toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan tunnistamista ja ymmärtämistä
- kunnioitus, arvostus
- harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti
- yhteistyötaidot
- joustavuus, kompromissikyky
- kielellinen ja kulttuurinen sensitiivisyys
- kyky itsearvioida/reflektoida omia arvoja ja asenteita
- taito viestiä eri kielillä

Sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa painotetaan *lasten kulttuurisen osaamisen edistämistä sekä vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen oppimista*. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lasten kanssa opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa ja myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön. Kielisuihkutusta annetaan kaikkiin valittavana oleviin A1-kieliin englantiin, saksaan, ranskaan ja venäjään.

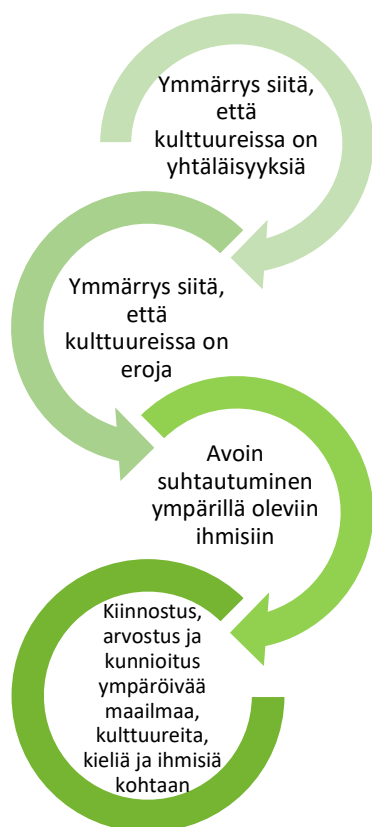
(VASU:n perusteet 2022 Laaja-alainen osaaminen: Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, Esiopetuksen perusteet 2014 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet: Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet, Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset)

Perusopetuksessa kansainvälisyyteen liittyviä teemoja käsitellään esimerkiksi kielten, historian, yhteiskuntaopin, maantiedon ja taideaineiden opetuksessa. Kansainvälisyyttä voidaan lähestyä myös laaja-alaisemmin läpileikkaavana teemana koulun toimintakulttuurissa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustassa ”Kulttuurinen moninaisuus rikkautena” todetaan, että opetuksen tulee tukea oppilaiden kiinnostusta niin omaa kuin muiden kulttuureita kohtaan. Opetuksen tehtävänä on *vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta sekä edistää vuorovaikutusta kulttuurien välillä*. Arvoperustassa todetaan myös, että eri kulttuuritaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisiaan perusopetuksessa ja opitaan yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen. Kielten eri oppimäärien oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvissä tavoitteissa mainitaan, että *oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa*. (OPS2016) Lisäksi A1-kielen oppitunnilla tutustutaan laajasti valittavana oleviin A2-kieliin. Kansainvälisyyskasvatus ei kuitenkaan voi olla pelkästään kieltenopetuksen harteilla, vaan sen tulisi sisältyä läpileikkaavasti kaikkeen varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetuksessa tapahtuvaan kasvatukseen ja opetukseen sekä yksiköiden toimintakulttuuriin.

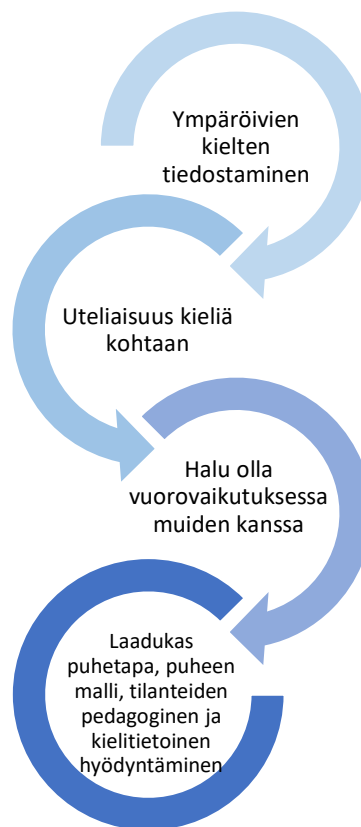
Tämän yhteisen oppaan tarkoituksena on tukea myös kasvun ja oppimisen *yhtenäisen opinpolun* kehittämistyötä, jonka tavoitteena on tiivistää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä sekä yhtenäisen opinpolun rakentamista varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle.

KULTTUURINEN JA KIELELLINEN MONINAISUUS

Matka kohti kulttuurien ymmärrystä

Matka kohti kielitietoisuutta

Varhaiskasvatus

Lapset elävät kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa ympäristöissä, mikä korostaa niin sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kuin kulttuurisen osaamisenkin merkitystä. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys lapsen identiteetin kehittymiselle, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen tutustuminen alkaa jo varhaiskasvatuksessa myös silloin, kun ryhmässä ei ole monikielisiä lapsia ja perheitä.

Monikielisten lasten varhaiskasvatus ja esiopetus järjestetään yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä lähipäiväkoti-periaatteella. Esiopetusta järjestetään myös muutamien koulujen yhteydessä. Jyväskylässä lapsi voi osallistua ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen Pohjanlammen päiväkodissa. Englanninkielistä varhaiskasvatusta ja esiopetusta voi saada kahdessa yksityisessä päiväkodissa.

Jokaiselle varhaiskasvatus- ja esiopetusikäiselle lapselle kirjattava yksilöllinen suunnitelma toimii samalla monikielisen lapsen kotoutumisen ja suomi toisena kielenä opetuksen suunnitelmana.

Kulttuurisesti moninaisessa varhaiskasvatuksessa lapset, perheet ja koko henkilöstö ymmärretään monenlaisia taustoja, ominaisuuksia, näkemyksiä ja rooleja omaavina ihmisinä. Kulttuurista tai muista taustatekijöistä riippumatta lapsi nähdään aina osaavana, ajattelevana ja aktiivisesti toimivana ja osallistuvana lapsena, ja perhe lapsiperheenä. Henkilöstö käy avointa ja sensitiivistä vuoropuhelua huoltajien kanssa kulttuureihin, kieliin ja katsomuksiin liittyvistä asioista.

Kielitietoiset työntekijät tiedostavat kaikkien vuorovaikutustilanteiden olevan jokaiselle lapselle kielen oppimisen hetkiä. Esimerkkejä kielitietoisuudesta:

- Työntekijät kiinnittävät huomiota lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisen alusta saakka omaan rikkaaseen ja monipuoliseen kielenkäyttötapaan sekä hyödyntävät erilaiset arjen tilanteet pedagogisesti
 - o työntekijä on kielellinen malli ja kielen opettaja kaikissa vuorovaikutustilanteissa
 - o lapsi kuulee erilaisiin tilanteisiin kuuluvaa puhetta, murteita ja eri kieliä
 - o työntekijän puhe on selkeää ja sitä havainnollistetaan kuvin ja tukiviittomin
 - o sanavarastoa kartutetaan lisäksi monipuolisen lastenkirjallisuuden, laulujen ja lorujen avulla
 - o työntekijä nimeää ääneen ympärillä olevia asioita, tapahtumia ja esineitä
- Suomi toisena kielenä (S2) -opetus suunnitellaan pedagogisesti:
 - o lapsi, jonka kotikielenä on yksi tai useampi muu kieli kuin suomi/ruotsi, saa suomi toisena kielenä opetusta
 - o S2 -opetuksen tavoitteena on kehittää lapsen suomen kielen taitoa ja kielellistä tietoisuutta niin, että hän pystyy ilmaisemaan itseään, sekä ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
 - o tavoitteena on edistää ja tukea kaikkia kielen osa-alueita, kuten puheen tuottaminen, ymmärtäminen, sanasto ja kielen rakenteet
 - o tavoitteena on, että lapsen aloittaessa perusopetuksen hän pystyy osallistumaan opetukseen ja suoriutumaan sille asetetuista tavoitteista
 - o S2-opetus toteutuu *ohjattuna* kaiken toiminnan sisällä sekä *luonnollisena* laadukkaan varhaiskasvatuksen arkisten toimintojen ja vuorovaikutustilanteiden yhteydessä: hyödynnetään esimerkiksi pukemis-, ruokailu- ja leikkitilanteita, odottelu- tai jonotushetkiä, jolloin lapsen kanssa voidaan spontaanisti keskustella sekä nimetä ja sanoittaa asioita
 - o lisäksi järjestetään *S2-opetusta pienryhmissä*
 - o monikielinen lapsi voi osallistua esiopetusikäisenä oman äidinkielen opetukseen
- Kielitietoisien pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa-materiaalin (KieliPeda-työväline) avulla seurataan lapsen suomen kielen taitojen kehittymistä, arvioidaan ja kehitetään oppimisympäristöä kielitietoisuuden näkökulmasta ja yhdessä huoltajien kanssa tarkastellaan monikielisen lapsen kielimaailmaa
- Jokaisessa päiväkodissa kielisuihkutetaan lapsia perusopetuksessa ensimmäisellä luokalla valittavilla A1-kielillä ja tutustutaan ryhmässä oleviin lasten kieliin.

Perusopetus

Myös kouluissa toimintaympäristöt ovat yhä enemmän kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisempia. Vuorovaikutustaitojen, ilmaisun ja kulttuurisen osaamisen taitoja tuetaan esimerkiksi kielten opetuksessa, mutta myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden kautta sekä muiden oppiaineiden tavoitteissa ja sisällöissä.

Jyväskylässä kielellistä moninaisuutta ja kielten oppimista perusopetuksessa tuetaan monin eri keinoin. Kielten opetuksessa oppilas tutustuu kieliin liittyvien kulttuurien ja maiden ominaispiirteisiin ja oppii tuntemaan kohdekielisiä kieliympäristöjä. Oppilaat tutustuvat ympäröivien yhteisöjen monikielisyyteen ja -

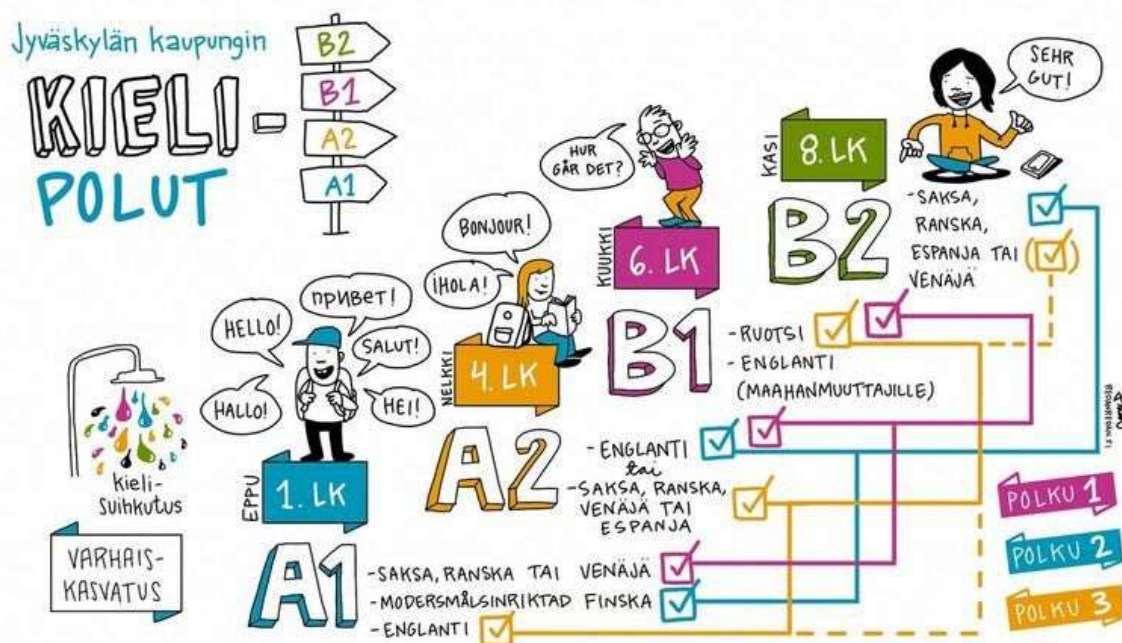
kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa.

- **Valmistava opetus** on tarkoitettu 7–16-vuotiaille, joilla ei ole vielä riittävää suomen kielen taitoa perusopetuksessa opiskeluun. Jos oppilas ei vielä osaa suomea, osallistuu hän perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetusta varten.
- **Suomi toisena kielenä (S2) -opetus** on tarkoitettu oppilaille, joiden suomen kielen taso ei ole riittävä, jotta hän voisi opiskella suomi äidinkielenä ja kirjallisuus oppimäärää. Oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Suomi toisena kielenä -opetuksen keskeinen tavoite on, että oppilas saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon, pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen. Tavoitteena on, että oppilas saa hyvän suomen kielen taidon myötä tasavertaiset mahdollisuudet toimia ja vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä.
- Vapaaehtoista **oman äidinkielen opetusta** järjestetään oppilaille, jotka puhuvat äidinkielenään tai sen rinnalla muuta kuin suomea tai ovat asuneet vuosia ulkomailla ja haluavat ylläpitää jo opittua kielitaitoaan Suomessa. Oman äidinkielen opetusta/ylläpitokielen opetusta järjestetään, mikäli opetusryhmään kuuluu lukukauden alussa vähintään neljä oppilasta ja kieleen löytyy opettaja. Oman äidinkielen opetus tukee monikielisyyden kehittymistä.
- **A1-kieli** valitaan ensimmäiselle luokalle ilmoittautumisen yhteydessä. Jyväskylän perusopetuksen kouluissa valittavina kielinä ovat englanti, ranska, saksa tai venäjä. Kuokkala svenska skolassa A1-oppimääränä opiskellaan suomea, Kortepohjan englanninkielisessä perusopetuksessa A1-oppimääränä on englanti. Saksan, ranskan tai venäjän kielen ryhmän perustamiseksi tarvitaan vähintään 12 oppilaan ryhmä/koulu. Mikäli 12 oppilaan minimiryhmäkoko ei täyty edellä mainituissa kielissä, alkaa kaikilla oppilailla A1-kielenä englanti. Englannin kielen opetus taataan joka tapauksessa.
- Kolmasluokkalaisilla on mahdollisuus valita ylimääräinen vieras kieli, **A2-kieli**, opiskeltavaksi 4. luokalta alkaen. Valittavina kielinä ovat saksa, ranska, espanja ja venäjä. Jos oppilas on aloittanut saksan, ranskan, venäjän tai äidinkielenomaisen suomen opiskelun 1. luokalla, aloittaa hän englannin opiskelun 4. luokalla A2-kielenä. A2-englannissa saavutetaan 9. vuosiluokan loppuun samat tavoitteet kuin A1-kielen oppimäärässä. Ruotsinkielisessä opetuksessa 4. luokalla alkavana vapaaehtoisena A2-kielenä tarjotaan englannin kieltä. *Oppilaille esitellään 3. luokan syyslukukaudella valittavana olevia A2-kieliä monipuolisella kielivalintatiedotuksella.*
- **B1-kieltä** eli ruotsia aloitetaan opiskelemaan 6. luokalta kaikissa koulussa. Oppilaiden, jotka saapuvat perusopetukseen 6. luokan jälkeen (äidinkielenä muu kuin suomi), B1-kielen opiskelu ratkaistaan yksilökohtaisesti.
- Vapaaehtoinen **B2-kieli** voidaan aloittaa 8. luokalta, B2-kielivalinta tehdään seitsemännellä luokalla tammikuussa. Valinnaista B2-kieltä opiskellaan 9. luokan loppuun asti kaksi tuntia viikossa. Kieliryhmän perustamiseen tarvitaan vähintään 12 oppilasta. B2-kielivaihtoehdot ovat saksa, ranska, espanja ja venäjä.
- Jyväskylässä on mahdollista suorittaa peruskoulu laajamittaisessa kielirikasteisessä perusopetuksessa nk. **englanninkielisillä luokilla**. Opetuksesta 60 % annetaan englanniksi ja 40 % suomeksi. Kaksikielistä opetusta annetaan 1. -6. -luokkalaisille Kortepohjan päiväkotikoulussa ja 7.- 9. -luokkalaisille Viitaniemen koulussa. Opetuskielenä käytetään englantia ja suomea. Oppilaiden englannin ja suomen kielen taito testataan ennen kouluun tuloa. Englanninkielisessä opetuksessa

noudatetaan Jyväskylän kaupungin opetussuunnitelmaa ja arviointia. Englanninkieliset luokat ovat tarkoitettu oppilaille, joilla on iänmukainen suomen ja englannin kielen taito, ja jotka ovat innokkaita ja halukkaita opiskelemaan molemmilla kielillä. Painotettuun opetukseen voi hakeutua koko perusopetuksen ajan.

- Jyväskylässä toimii **ruotsinkielinen yhtenäiskoulu**, Kuokkala svenska skola. Kuokkala svenska skola toimii Kuokkalan yhtenäiskoulun kanssa samoissa tiloissa. Ruotsinkieliset opetusryhmät on tarkoitettu lapsille, joilla on todennettavissa oleva, riittävä ruotsin kielen osaaminen. Opetuskielenä käytetään ruotsia, mutta taito- ja taideaineissa tehdään yhteistyötä suomenkielisten opetusryhmien kanssa. Ruotsinkielisten opetusryhmään ilmoittaudutaan ensimmäiselle luokalle ilmoittautumisen yhteydessä. Opetukseen voi hakeutua myös perusopetuksen aikana.
- Kortepohjan päiväkotikoulussa toteutetaan **suppeampaa kielirikasteista opetusta** englannin kielellä. Suppeammalla kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielten tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

Perusopetuksessa painotetaan myös kielitietoisuutta erityisesti monikielisten oppilaiden oppimisen tukena. Jokainen opettaja on oman aineensa ”kielenopettaja” ja on vastuussa oppilaidensa kielellisestä kehityksestä kyseisessä aineessa; ei opeteta vain aineen sisältöä, vaan myös aineen kieltä ja terminologiaa. Tämä auttaa oppilaita ymmärtämään ja kommunikoimaan tehokkaasti kyseisen aineen sisällöstä. Oppilasta kannustetaan käyttämään omaa äidinkieltään suomen kielen ja aineen oppimisen tukena. On hyvä huomioida myös esimerkiksi koulunkäynnin ohjaajien (sekä muiden lasta ja nuorta ohjaavien ja opettavien aikuisten) merkitys kielitietoisessa tukemisessa ja kielellisessä kehityksessä, sillä usein ohjaajat työskentelevät läheisesti oppijan kanssa.

Kuvitus: Linda Saukko-Rauta

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa painottuvat myös Jyväskylän [kasvun ja oppimisen tuen kehittämissuunnitelmassa 2024-2026](#). Monikielisten lasten ja nuorten tukeminen vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja luo näin pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

[Jyväskylän kaupungin kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelmassa 2023–2025](#) kehittämisen teemoja ovat muiden muassa vuorovaikutustaidot ja yhteisöllisyys. Tulevaisuuden tavoitetilana nostetaan hyvät vuorovaikutustaidot kaikkien perusosaamiseksi sekä kaikkien kohtaamisen yhdenvertaisesti ja arvostaen. Arjen kohtaamiset vahvistavat yhteisöllisyyden kokemusta. Taitojen harjoittelun avulla tuetaan vuorovaikutuksen kehittymistä elämän eri vaiheissa.

KOTIKANSAINVÄLISYYS

Kotikansainvälisyydellä tarkoitetaan kotimaassa tapahtuvaa kansainvälistymistä. Elinpiiriin perehtyminen alkaa omasta kodista, kaupunginosasta ja kotikaupungista laajentuen kohti Suomea kotimaana ja koko ympäröivää maailmaa. Varhaiskasvatus- ja esiopetusikäiset lapset tutustuvat lähiympäristöönsä omien perheidensä ja varhaiskasvatusryhmänsä kanssa. Lapset huomaavat kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta lähiympäristössään. Jo varhaiskasvatusikäiset lapset ovat kielitietoisia ja tekevät tarkkoja havaintoja esimerkiksi ympäristössään kuulemistaan kielistä. Kansainvälisyystaitojen oppiminen alkaa siis jo pienestä pitäen.

Kansainvälisyystaitojen saavuttaminen tulisi olla jokaisen oikeus riippumatta siitä, voiko hän matkustaa maan rajojen ulkopuolelle vai ei. Kotikansainvälisyyskasvatus tarkoittaa lasta ja nuorta lähellä olevien kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisten toimintaympäristöjen hyödyntämistä kansainvälistymisessä. Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa lapsille ja nuorille tulee järjestää mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun sekä kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen omissa kasvun ja oppimisen ympäristöissä. Yhteistyön lisääminen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen eri sidosryhmien kanssa, sekä erilaiset alueelliset ja kansalliset yhteistyömahdollisuudet ja verkostot tukevat myös kotikansainvälistymistä. Kotikansainvälisyys voi olla esimerkiksi syventymistä oman koulun ja seudun kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen tai tutustumista lähialueen koulujen ja yritysten kansainvälisyyteen. Kotikansainvälisyyttä voi olla myös kotimaisten kieliryhmien välinen yhteistyö.

Kotikansainvälistymistä voidaan toteuttaa myös tieto- ja viestintäteknologian keinoin, jolloin yhteydenpito, yhteistyö ja vuorovaikutus voidaan ulottaa kansallisten rajojemme yli (esim. eTwinning). Kasvun ja oppimisen yhteisössä ja niiden ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta lasten ja nuorten maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Kotikansainvälisyyttä toteutettaessa olennaista on, että kansainvälistymismahdollisuuksien tulee olla yhdenvertaisia ja kaikkia lapsia ja nuoria osallistavia. Kun tuodaan ulkomaat kouluun, ei aina tarvitse lähteä ulkomaille. Kotikansainvälisyyskasvatus on siis myös resurssiviisas teko!

Jyväskylässä varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa kansainvälisyyttä toteutetaan jo monin eri tavoin. Tapoja on yhtä monta kuin on kouluja ja päiväkoteja. Jokainen yksikkö toteuttaa kansainvälisyyttä omien tarpeiden, lähtökohtien ja resurssien mukaisesti. Tähän on listattu esimerkkejä erilaisista tavoista toteuttaa kotikansainvälisyyskasvatusta:

- kielisuihkus / vieraiden kielten opiskelu
 - o kielisuihkuksen voi laajentaa ko. kieltä puhuvan maahan ja kulttuuriin, ns. matkaleikit

- varhaiskasvatussuunnitelmasta / opetussuunnitelmasta, toimintasuunnitelmasta / lukuvuosisuunnitelmasta sekä oppiaineista nousevat kansainvälisyysteemat
- henkilöstön ja lasten/nuorten kielellisten ja kulttuuristen taustojen huomioiminen
- koulujen monikielisten työntekijöiden hyödyntäminen (oman äidinkielen opettajat, koulunkäynnin ohjaajat)
- kansainväliset vierailijat
- projektit, koulujen monet
- teemapäivät/-viikot ja kulttuurijuhlat
- AGENDA2030 -kestävän kehityksen teemat ja sisällöt, [Teemapäivät 2030](#) – opetusmateriaali, [Agenda-2030-teemapäiväopas.pdf](#)
- [Agenda 2030 -kestävää kehitystä ja kansainvälisyyttä valinnaisaineisiin perusopetuksen luokille 5-6](#), AGENDA2030 -valinnaisainekokonaisuudet:
 - o Ympäristö- ja luontokasvatus
 - o Aktiivinen oppilas, jossa yhtenä sisältöalueena kansainvälisyys
- Maailmankansalaisen diplomit (esiopetus, alakoulu, yläkoulu) [Keskeltä Suomea maailmankansalaiseksi - Maailmankansalaisen diplomitehtävät ja diplomit esiopetukseen, ala- ja yläkouluun](#)
- päiväkoteihin ja kouluihin kutsuttavat kansainväliset vierailijat [Erasmus kouluissa | Opetushallitus](#)
- Erasmus+, Nordplus -liikkuvuus ja -kumppanuusohjelmat
- kansainvälinen yhteistyö verkon välityksellä [eTwinning | Opetushallitus](#)
- sidosryhmät, verkostot
- ystävyyskaupungit, -päiväkodit, -koulut
- postcrossing
- jne.

Lisää kotikansainvälisyydestä kouluissa voit lukea täältä: [Kansainvälisyys kuuluu koulujen arkeen | Opetushallitus](#)

KANSAINVÄLISYYS TOIMINTASUUNNITELMASSA JA LUKUVUOSISUUNNITELMASSA

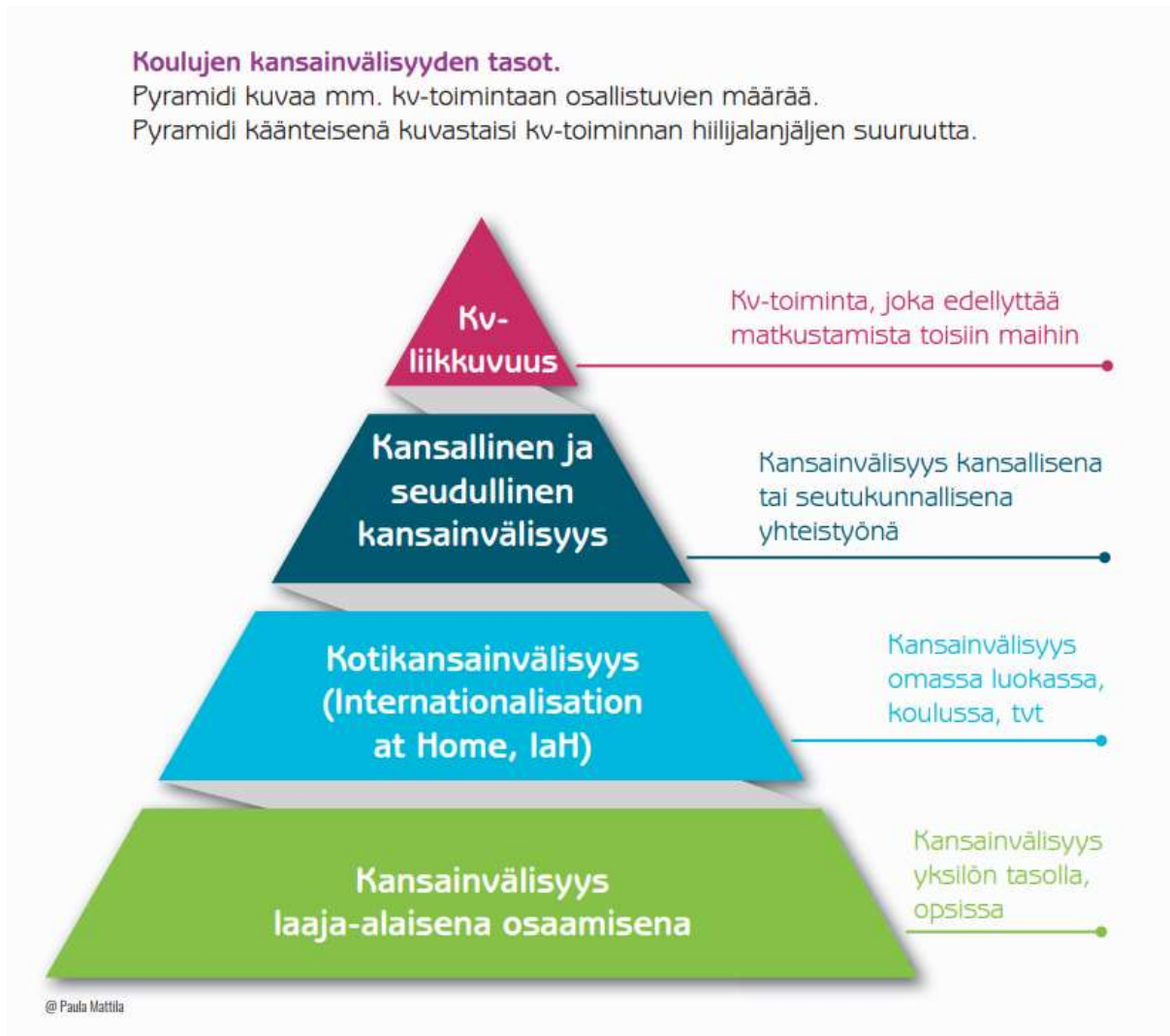
Varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmissa ja perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmissa (ks. liitteet) on huomioitu myös kaupunkistrategiasta nousevat teemat, kuten kansainvälisyys. Kansainvälisyyteen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toteutettavaa kansainvälistä toimintaa.

Yksiköt päättävät itse oman toimintaympäristönsä kansainvälisyystoiminnan tavoitteet, painopisteet ja toteuttamistavat. Toiminnan toteutumista arvioidaan toiminta- ja lukuvuoden päätteeksi. Samalla mietitään kansainvälisyystoiminnan kehittämistä sekä tavoitteita seuraavalle toiminta- ja lukuvuodelle. *Eri vuosien toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmien toiminnan painopisteet ja tavoitteet voivat vaihdella, sillä resurssit, tarpeet ja lähtökohdat vaihtelevat vuosittain.*

Kansainvälisyyskasvatukseen liittyvä toiminta pohjautuu *kansainvälisyyteen laaja-alaisena osaamisena* eli asenteina, uskalluksena ja ymmärryksenä ja koskee kaikkia opetuksen piirissä olevia lapsia ja nuoria sekä kasvatus- ja opetushenkilöstöä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Globaalikansalaiseksi kasvaminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä AGENDA2030- kestävän tulevaisuuden arvot ovat tärkeä osa kasvatuksen ja opetuksen sisältöjä sekä toimintakulttuuria. Kansainvälisyyteen liittyvän toiminnan tulee olla yhdenvertaista ja kaikki lapset ja nuoret osallistavaa. Lapset ja nuoret tulee ottaa

mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Liite 3 sisältää kansainvälisyshankkeessa kerättyjä lasten ja nuorten ajatuksia kansainvälisyydestä ja sen toteuttamisesta koulussa.

Varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelman sekä yhteisten palvelujen ja perusopetuksen lukuvuosisuunnitelman kansainvälisyys -osioiden (liitteet 1 ja 2) eri toiminnan tasot pohjautuvat sovelletusti (emerita)opetusneuvos Paula Mattilan kumppaneineen laatimiin koulujen kansainvälisyyden tasoihin:

Kuva: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kv-kompetenssikortit.pdf>

KIEKU- JA L2-VERKOSTOT

Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatuksessa toimii **Kieku (kieli ja kulttuuri) -yhdyshenkilöverkosto**, jota koordinoi kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa oman työnsä ohella. He toimivat myös monikielisten lasten varhaiskasvatuksen koordinaattoreina. Heidän tehtäviinsä kuuluu myös kouluttaminen, konsultointi (myös yksityinen varhaiskasvatus), materiaalien (esimerkiksi oppaat) valmistaminen sekä tilastointi. Kieku-verkoston kuuluu vähintään yksi Kieku-yhdyshenkilö jokaiselta esihenkilöalueelta. Yhdyshenkilöt osallistuvat toimintavuoden aikana pidettäviin yhdyshenkilötapaamisiin, joissa on sekä koulutuksellista että informatiivista sisältöä. Kieku-yhdyshenkilö on monikielisten lasten varhaiskasvatuksen lähituki omassa yksikössään tai omalla esihenkilöalueellaan. Hänen tehtäviinsä kuuluu ylläpitää osaamistaan ja osallistua monikielisten lasten varhaiskasvatukseen liittyviin, kaupungin sisäisesti pidettäviin koulutuksiin. Hän perehdyttää Intrasta löytyvien materiaalien käyttöön, tulostaa henkilöstölle suunnatut oppaat (Kulttuurien moninaisuus varhaiskasvatuksessa, Monikielinen varhaiskasvatus, Suomi toisena kielenä -opetuksen sisältöjä varhaiskasvatuksessa) sekä ohjaa KieliPedan ja muiden suomen kielen arviointimateriaalien käyttöön yhteistyössä yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Perusopetuksen puolella toimii kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen sekä kansainvälisyysasioiden **L2-yhdysopettajaverkosto**. L2 tulee laaja-alaisen osaamisen alueesta *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*. Jokaisesta koulusta nimetään lukuvuosittain L2-yhdysopettaja tai -tiimi, jonka tehtäviä ovat mm. koulun kansainvälisyystoiminnan ja globaalikasvatuksen kehittäminen ja toteutumisen tukeminen, osallistuminen L2-yhdysopettajaverkoston koulutuksiin ja tapaamisiin, tiedon välittäminen ja jakaminen kouluilla sekä tarvittaessa koulujen kv-toiminnan raportointi. L2-yhdysopettajan/-tiimin vastuulla on myös koulujen kansainvälisyyteen liittyvien tavoitteiden ja painopisteiden kirjaaminen koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Useassa Jyväskylän koulussa toimii myös ns. kansainvälisyystiimi, jolloin vastuuta toiminnan kehittämistä voidaan jakaa. L2-yhdysopettajaverkoston koordinaattoreina toimivat kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen palvelupäällikkö ja suunnittelija.

KANSAINVÄLISYYSKASVATUS JA GLOBAALIKASVATUS

Kansainvälisyyskasvatuksella ja globaalikasvatuksella on yhteinen tavoite: kasvattaa lapsia ja nuoria ymmärtämään ja toimimaan globaalissa maailmassa. Tämä edellyttää kuitenkin sellaisten tietojen, taitojen, asenteiden ja arvojen oppimista, jotka mahdollistavat ihmisten välisen yhteistyön kestävän tulevaisuuden aikaansaamiseksi.

Siinä missä kansainvälisyyskasvatus keskittyy erityisesti kulttuurienväliseen ymmärrykseen ja yhteistyöhön, **globaalikasvatus** puolestaan laajentaa näkökulmaa käsittelemällä maailmanlaajuisia kysymyksiä, kuten *kestävää kehitystä, ihmisoikeuksia ja globaalia oikeudenmukaisuutta*. Tavoitteena on rohkaista lapsia ja nuoria toimimaan aktiivisina maailmankansalaisina ja edistämään rauhanomaista ja kestävää tulevaisuutta. Molemmat kasvatuksen muodot auttavat heitä ymmärtämään maailman moninaisuutta sekä heidän rooliaan globaalissa yhteisössä. Kansainvälisyys- ja globaalikasvatus tukevat toisiaan tarjoamalla laajemman kontekstin ja syvemmän ymmärryksen sekä paikallisista, alueellisista, että globaaleista ilmiöistä.

Kansainvälisyys- ja globaalikasvatus tähtäävät siihen, että lapset ja nuoret kasvavat ja oppivat ymmärtämään globaaleja haasteita sekä toimimaan niiden ratkaisemiseksi. Kestävän kehityksen maailmanlaajuiset teemat, kuten ilmastonmuutos, köyhyys ja ihmisoikeudet, ovat globaalikasvatuksen ytimessä. YK:n AGENDA2030 -ohjelma koostuu 17:stä kestävän kehityksen tavoitteesta, jotka kattavat laajan kirjon ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia kysymyksiä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja kulttuurienvälistä ymmärrystä, minkä takia myös kansainvälisyyskasvatuksella on olennainen rooli kestävän tulevaisuuden edistämisessä.

Kansainvälisyyskasvatus ja globaalikasvatus molemmat korostavat eettistä ja vastuullista toimintaa. Lapsia ja nuoria rohkaistaan tekemään kestäviä valintoja, toimimaan oikeudenmukaisesti, yhdenvertaisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen niin paikallisella kuin globaalilla tasolla.

KANSAINVÄLISYYSKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kansainvälisyyskasvatusta voidaan toteuttaa monella eri tasolla, ja tässä oppaassa ne on jaettu kolmeen eri matkaaajatasoon tai -rooliin: *retkeilijä*, *reppureissaaja* ja *elämysmatkaaja*. Eri tasot auttavat kansainvälisyystoiminnan kehittämisessä. Tässä kohtaa on hyvä muistuttaa, että kansainvälisyyttä tulee suunnitella ja toteuttaa yksiköiden omista lähtökohdista, tarpeista ja resursseista käsin. Tavoitteiden ja toiminnan kehittyessä tasoja on mahdollisuus vaihdella vuosittain sen mukaan, mitä kehittämistavoitteita ja painopisteitä yksiköissä halutaan painottaa; matkaajarooleja voidaan siis vaihdella tarpeen mukaan, välillä ollaan retkeilijöitä, välillä reppureissaajia ja välillä tehdään elämysmatkoja!

Retkeilijä

(kuva Papunet)

Varhaiskasvatus/esiopetus

Toimintaamme ohjaavien perusteiden mukaan lasten kulttuurista osaamista tulee edistää ja lapsia tulee rohkaista tutustumaan mm. kieliin ja kulttuureihin. Suotuisan asenneilmapiirin luominen on henkilöstön

vastuulla. Tavoitteena on keskittyä ihmisiä yhdistäviin asioihin ja arvoihin, sillä olemmehan kaikki moninaisia ja monikulttuurisia!

Jokaisessa varhaiskasvatuksen yksikössä/toimipaikassa on nimetty kieku (kieli ja kulttuuri) -yhdyshenkilö.

Kansainvälisyyskasvatuksen **retkeilijä** -tasolla tavoitteena on huomioida oppimisympäristössä ja toiminnassa ryhmän lasten kielet ja kulttuurit. Henkilöstö ymmärtää, että kaikki kielet ja kulttuurit ovat arvokkaita. Työntekijä tietää lapsiryhmässä puhutut kielet ja kulttuurit, jotka myös näkyvät oppimisympäristöissä esimerkiksi lippujen, karttojen, fraasien, kirjallisuuden ja musiikin keinoin. Kaikissa ryhmissä/yksiköissä ei luontaisesti ole eri kieliä ja kulttuureja, jolloin kulttuuriseen moninaisuuteen tutustumiseen on löydettävä muita keinoja. esimerkiksi kirjallisuuden, musiikin, kuvataiteen tai ruokakulttuurin avulla. Lukulumo on Jyväskylän varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytössä 2024–2026. Kieliä tuodaan eri keinoin esille kaikille iloksi ja hyödyksi.

Kielisuihkutusta toteutetaan Jyväskylän esiopetussuunnitelman mukaisesti A1-kielivalintojen kielillä (englanti, saksa, ranska, venäjä) erityisesti esiopetusryhmissä, mutta kaiken ikäisten lasten kanssa voidaan tutustua ryhmän lasten kieliin, esimerkiksi perehtyä eri kielten kirjoitustapoihin tai nimetä esineitä ja asioita lasten äidinkiellillä. Lapsia rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä.

Fyysisessä oppimisympäristössä hyödynnetään verkkosivuilta löytyviä materiaaleja, kuten lippujen ja lasten värityskuvia, tai Intrasta löytyviä fraasitauluja. Leikki- ja opetusvälineissä huomioidaan kulttuurinen moninaisuus esimerkiksi palapelien ja kirjojen kuvituksissa, kotileikkien nukeissa, ruuissa, astioissa, kankaissa ja roolivaatteissa. Lapsille luetaan kirjoja ja satuja, joissa näkyy kulttuurinen moninaisuus. Vuodenkiertoon kuuluvia juhlia ja tapahtumia huomioidaan lapsiryhmässä lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti.

Toimintavuoden aikana voidaan pitää esimerkiksi kieliin tai kulttuureihin liittyviä teemaviikkoja. Teema voi nousta esimerkiksi ryhmässä olevista kielistä ja kulttuureista, perheiden tekemistä lomamatkoista, luetusta lastenkirjasta tai sadusta.

Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä ja heitä tuetaan mm. lapsen äidinkielen tukemisessa. Monikielisen lapsen yksilölliseen suunnitelmaan kirjataan yhdessä mietityt tavoitteet suomi toisena kielenä -opetuksen toteuttamiselle.

Perusopetus

Myös perusopetuksessa **retkeilijä** -tasolla kotikansainvälistytään omassa toimintaympäristössä. Koulussa ollaan tietoisia oppilaiden ja henkilöstön kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta. Tätä moninaisuutta huomioidaan ja hyödynnetään myös koulun arjessa ja toimintakulttuurissa.

Oppilaiden omia äidinkieliä hyödynnetään oppimisen tukemisessa ja tutustutaan eri kulttuureihin kiinnostuneesti ja niitä arvostaen.

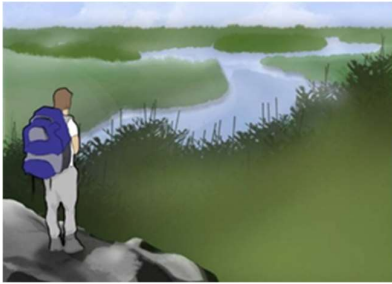
Kansainvälisyysteemoja nostetaan opetussisällöistä, tehdään kansainvälisyyteen liittyviä projekteja, toteutetaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia, huomioidaan kansainvälisiä teemapäiviä jne.

Syksyisin 3. luokkalaiset tutustuvat neljännelle luokalle valittaviin vapaaehtoisin A2-kieliin.

Kansainvälisyysteemoja sisällytetään myös valinnaisaineisiin.

Jokaisesta koulusta on nimetty L2-yhdysopettaja, joka osallistuu L2-verkoston toimintaan.

Reppureissaaja

(kuva Papunet)

Varhaiskasvatus/esiopetus

Kansainvälisyyskasvatuksen **reppureissaaja** -tasolla varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tavoitteena on fyysisen oppimisympäristön ja kielisuihkutuksen lisäksi laajentaa ja syventää toimintatapoja niin, että erilaiset kulttuurisesti moninaiset elementit tulevat osaksi lapsiryhmän toimintaa. Henkilöstön keskusteluissa ja pedagogisessa suunnitelmassa (Pesu) kansainvälisyyskasvatus ja monikielisten lasten varhaiskasvatus ja esiopetus ovat esillä säännöllisesti ja niihin liittyvistä ilmiöistä ja asenteista keskustellaan.

Lasten kanssa tutustutaan eri maiden ruokakulttuuriin. Monissa perheissä syödään kansainvälisiä ruokia. Toisaalta on hyvä muistaa, että monikieliset perheetkin omaksuvat suomalaisia ruokatottumuksia. Kasvattajat löytävät hyödyllisiä materiaaleja esimerkiksi Neuvokas perhe -verkkosivuilta (kuvia, videoita, erilaiset ruokatavat jne.). Lasten kanssa leivotaan vaikkapa aasialaista naan-leipää tai turkkilaisia leivoksia. Ulkona voidaan harjoitella puikoilla syömistä vaikka pienillä kivillä tai herneillä.

Lapsille ominaisen tavan eli leikin kautta avautuu lapsennäköisiä, uusia näkökulmia muihin maihin ja kulttuureihin. Globaaleja leikkejä leikitään yhdessä niin sisällä kuin ulkona. Leikki-ideoita löytää esimerkiksi Plan globaalikoulun Globaalien pihaleikkien ideapakasta.

Kielisuihkutusta syvennetään opettelemalla lukusanoja, värejä tai aakkosia. Yhdessä opetellaan tervehdyksiä tai lauluja useilla eri kielillä. Huoltajien osallisuutta vahvistetaan kysymällä heiltä apua sanojen ja kirjainten ääntämiseen, äidinkieliin lauluihin jne.

Yhdessä lasten kanssa tutustutaan kalenterivuoden erilaisiin juhliin ja tapahtumiin. Samalla aletaan tutustua myös eri katsomuksiin.

Eri kieliin ja kulttuureihin voi tutustua esimerkiksi arpomalla karttapallosta tai kartasta maan, josta etsitään tietoa. Kun on selvitetty maan kieli, kuunnellaan Lukulumosta (käytössä Jyväskylän varhaiskasvatuspalveluissa 2024–2026) kirjaa kyseisellä kielellä jne.

Perusopetus

Reppureissaaja -tasolla kotikansainvälistymisen keinoja laajennetaan ulottumaan koulun rajojen ulkopuolelle. Osallistutaan ja hyödynnetään erilaisten verkostojen yhteistyö- ja toimintamahdollisuuksia. Tällaisia esimerkkejä ovat mm.

- Erasmus+/Nordplus-ohjelmien kautta vastaanotettavat oppilasryhmä- ja job shadowing -vierailut
- koululla harjoittelevat kansainväliset opiskelijat/opettajat sekä muut kansainväliset vierailijat
- kansainvälisiä vierailijoita voidaan kutsua myös [Erasmus kouluissa](#) -ohjelman kautta

- vierailijoita varten koulutettavat oppilasoppaat / student hosts/guides
- ystävyyskouluyhteistyöt, kirjeenvaihdot
- postcrossing
- aktiivinen yhteistyö oman äidinkielen opettajien verkoston kanssa
- yliopistoyhteistyö, kansainväliset opiskelijat
- kehitysjärjestöyhteistyö, kieli- ja globaalikasvatuksen koululähettiläät (mm. Språkambassadörerna, Globaalikoulu, Plan, RKI) jne.

Kansainvälisessä yhteistyössä hyödynnetään myös mm. teknologisia ja virtuaalisia yhteistyömahdollisuuksia, kuten eTwinning-verkkoalustaa.

Elämysmatkaaja

(kuva Papunet)

Varhaiskasvatus/esiopetus

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen **elämysmatkaaja** -tasolla kutsutaan huoltajia tai eri kieli- tai kulttuuritaustaisia työntekijöitä kertomaan kulttuuristaan. Päiväkodissa järjestetään toiminnallisia tapahtumia, joiden kautta kulttuurit tulevat kaikille tutuiksi. Samalla tutustaan monipuolisesti suomalaiseen kulttuuriin, johon sisältyy myös saamen ja romanien kulttuurit.

Lapsiryhmän kanssa tutustutaan eri katsomuksiin esimerkiksi retkeillen lähialueella tai kotikaupungissa sijaitsevilla sakraalituloilla. Lasten kanssa voi tehdä virtuaaliretkiä esimerkiksi moskeijaan. Vaikka varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen katsomuskasvatus eivät ole tunnustuksellista toimintaa vaan neutraalia ja yleissivistävää, on kaikkien huoltajien kanssa hyvä keskustella asiasta etukäteen.

Kulttuurisia juhlakalentereita seuraamalla löytyy ne juhlat ja tapahtumat, joihin lapsiryhmän kanssa voi tutustua.

Esiopetuksessa lapset keräävät passimerkintöjä Maailmankansalaisen diplomian varten. Näin esiopetukseenkin osallistuvat lapset kasvavat ”keskeltä Suomea maailmankansalaiseksi” kuten perusopetusikäiset. Intrasta ja Peda.netistä löytyvään materiaaliin sisältyy ohje henkilöstölle, lapsen passi sekä diplomi. [Keskeltä Suomea maailmankansalaiseksi - Maailmankansalaisen diplomitehtävät ja diplomit esiopetukseen, ala- ja yläkouluun](#)

Kansainvälinen yhteistyö tuo kansainvälisyyskasvatukseen uusia elementtejä. Se voi olla ystävyyspäiväkotitoimintaa tai osallistumista erilaisiin projekteihin (esim. eTwinning-verkkoalustaa hyödyntäen).

Perusopetus

Perusopetuksessa **elämymatkaaja** -tasolla kansainvälisyystoiminta on luonteva osa koulujen arkea ja toimintakulttuuria. Koulu aktiivisesti ideoi, suunnittelee ja toteuttaa kansainvälistä toimintaa muiden toimijoiden kanssa ja/tai tekee kansainvälistä yhteistyötä verkkoalustoja hyödyntäen (esim. eTwinning).

Koulu osallistuu mm. Erasmus+/Nordplus -ohjelman toimintaan esimerkiksi hakemalla rahoitusta henkilöstön ja/tai oppilasvaihtoon tai osallistumalla yhteistyöhankkeisiin.

Jyväskylän kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen Peda.net -sivuilta voi hyödyntää perusopetuksen Maailmankansalaisen diplomikokonaisuuksia ala- ja yläkouluille:

[Keskeltä Suomea maailmankansalaiseksi - Maailmankansalaisen diplomitehtävät ala- ja yläkouluun sekä -diplomit.](#)

Diplomimateriaaliin sisältyy tehtäviä, joita suorittamalla oppilas voi ansaita diplomin. Alakoulun diplomitehtävien teemat ovat kielet ja vuorovaikutus, kulttuuri, Suomen vähemmistökielet ja aktiivinen kansalainen. Yläkoulun diplomitehtävät liittyvät AGENDA2030 -kestävän kehityksen tavoitteisiin.

Kansainvälisyyskasvatuksen vuosikello

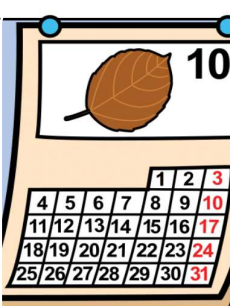
Elokuu

- Kansainvälinen maailman alkuperäiskansojen päivä 9.8.
- Maailman humanitaarisuuden päivä 19.8.

Syyskuu

- Kansainvälinen rauhanpäivä 21.9.
- Euroopan kielten päivä 26.9.
- Nälkäpäivä

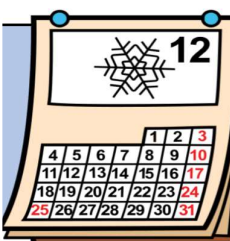
Lokakuu

- Kansainvälinen väkivallattomuuden päivä 2.10.
- Reilun kaupan viikot 40-41
- Kansainvälinen päivä köyhyyden poistamiseksi 17.10.
- #ErasmusDays
- YK:n päivä 24.10.

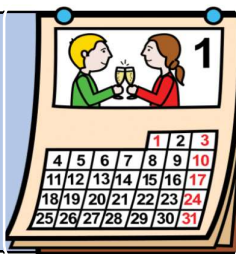
Marraskuu

- Ruotsalaisuuden päivää 6.11.
- Kansainvälinen päivä asellisten tuhojen ympäristötuhojen estämiseksi 6.11.
- Ahtisaari-päivät 11.-13.11
- Kansainvälinen suvaitsevuuden päivä 16.11.
- Lapsen oikeuksien päivä 20.11. ja Lapsen oikeuksien viikko

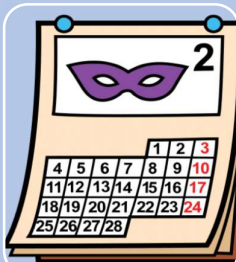
Joulukuu

- Suomen itsenäisyyspäivä 6.12.
- Kansainvälinen ihmisoikeuksien päivä 10.12.

Tammikuu

- Kansainvälinen koulutuksen päivä 24.1.
- Holokaustin uhrien muistopäivä 27.1.

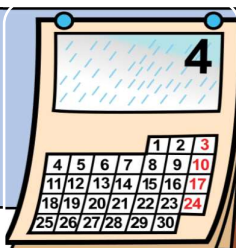
Helmikuu

- Saamelaisuuden päivä 6.2.
- YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikko
- Kansainvälinen päivä tytöille ja naisille tieteen ja teknologian parissa 11.2.
- Ystävänpäivä 14.2.
- Kansainvälinen äidinkielen päivä 21.2.
- Satakielikuukausi 21.2.-21.3.

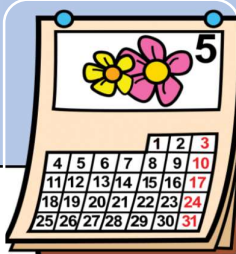
Maaliskuu

- Syrjinnän vastainen päivä 1.3.
- Maailman luontopäivä 3.3.
- Kansainvälinen naisten päivä 8.3.
- Hyvän tekemisen päivä 10.3.
- Satakielikuukausi 21.2.-21.3.
- Rasisminvastainen viikko 12
- Kansainvälinen onnellisuuden päivä 20.3.
- Rasisminvastainen päivä 21.3.
- Maailman vesipäivä 22.3.
- Earth hour vk 12

Huhtikuu

- Maailman terveyspäivä 7.4.
- Romanian kansallispäivä 8.4.

Toukokuu

- Eurooppa-päivä 9.5.
- Kansainvälinen kulttuurisen moninaisuuden päivä 21.5.
- Kansainvälinen luonnon monimuotoisuuden päivä 22.5.
- Kansainvälinen YK:n rauhanturvaajien päivä 29.5.

LIITTEET

LIITE 1

6.1 Kansainvälisyys varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmassa 2025–2026

Varhaiskasvatussyksikkö merkitsee taulukkoon toimintavuoden toiminnan painopisteet ja tavoitteet. Toimintavuoden päätteeksi arvioidaan, miten tavoitteet toteutuivat.

Yksikön kansainvälisyys	Toiminnan painopisteet/tavoitteet
Kielitietoisuus	Kirjatkaa tavoitteita henkilökunnan kielitietoisuuden osaamisen kehittämisestä ja painopisteistä (PeSu:n sisältyvä KieliPedan lomake 1).
Kulttuurinen osaaminen	Kirjatkaa tavoitteita ja kehittämisen painopisteitä, joilla kulttuurista moninaisuutta ja osaamista edistetään yksikössä.
Katsomuksellinen osaaminen	Kirjatkaa niitä tavoitteita ja toimintoja, joilla tietoisuutta ja ymmärrystä uskonnoista ja katsomuksista vahvistetaan.
Kansainvälisyyskasvatus	Kirjatkaa tavoitteita siitä, miten esim. toimintaympäristön kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta hyödynnetään kotikansainvälisyyskasvatuksessa.

Arviointi:

Kansainvälisyys varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2022 mukaan varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Jokaisen perusoikeuksiin kuuluu oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen.

Jyväskylässä monikielisen lapsen varhaiskasvatus järjestetään inklusiivisesti omalla asuinalueella lapsen lähipäiväkodissa. Lasten kielet, kulttuurit ja katsomukset saavat näkyä varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatussyksiköissä on nimetyt kieku (kieli ja kulttuuri) -yhdyshenkilöt.

Henkilöstöltä edellytetään kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuutta. Suomi toisena kielenä opetus toteutuu luontevissa, monipuolisissa tilanteissa sekä pienryhmätoiminnassa. Äidinkielen opettaminen on pääsääntöisesti perheen vastuulla. Oppimisympäristönä nähdään varhaiskasvatussyksikön lisäksi etenkin lähiympäristö mutta myös laajemmin koko Jyväskylä erilaisine mahdollisuuksineen. Henkilöstön kulttuurinen osaaminen ja sensitiivisyys näkyy eri kulttuurien arvostamisessa, avoimena kohtaamisena sekä vuorovaikutustaidoissa. Henkilöstön tietoisuutta ja ymmärrystä uskonnoista ja katsomuksista vahvistetaan koulutuksilla.

Kansainvälisyyskasvatuksen avulla kaikilla lapsilla on mahdollisuus tutustua eri kieliin ja kulttuureihin. Kaikkien lasten kielellisten taitojen, kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä tuetaan yksilöllisesti ja monipuolisesti. Kotikansainvälisyyskasvatus tarkoittaa lasta lähellä olevien kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisten toimintaympäristöjen hyödyntämistä kansainvälistymisessä. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lapsille tulee järjestää mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun sekä kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen omissa kasvun ja oppimisen ympäristöissä.

LIITE 2

6.1 Kansainvälisyys perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa 2025–2026

Kansainvälistä toimintaa ja kansainvälisyyskasvatusta tulee suunnitella koulun omista tarpeista ja resursseista sekä opetussuunnitelmasta käsin. Siten se tulee osaksi koulun toimintakulttuuria ja tukee oppimista antaen lisäarvoa koulutyölle.

Koulujen kansainvälisyyden tasot ja esimerkkejä toiminnoista:

Kansainvälisyys laaja-alaisena osaamisena: miten näkyy koulun toimintakulttuurissa, arvoissa, jokapäiväisessä toiminnassa ja opetuksessa?

Kotikansainvälisyys: kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisen kouluympäristön mahdollisuuksien huomioiminen, oman äidinkielen opetus, 3. luokan syyslukukaudella valittavana olevien A2-kielten kielivalintatiedotus, monialaiset oppimiskokonaisuudet, teemapäivät, kansainvälisten vierailijoiden vastaanottaminen, ystävyyskoulut, kirjeenvaihdot, teknologiset ja virtuaaliset yhteistyömahdollisuudet kuten eTwinning-verkkoalustan hyödyntäminen, koulun omat tapahtumat

Alueellinen ja kansallinen yhteistyö ja verkostot: esimerkiksi L2-yhdysopettajaverkosto (joka koulusta edustaja), kehitysjärjestöyhteistyö, yliopistoyhteistyö, kansalliset konferenssit, koulutukset

Kansainvälinen yhteistyö ja -liikkuvuus: esimerkiksi Erasmus+- tai Nordplus- ohjelmien rahoittamat oppilaiden ja/tai henkilöstön liikkuvuudet sekä yhteistyöhankkeet, ystävyyskoulu- ym. vaihdot

Koulu merkitsee taulukkoon kehittämisen tavoitteet ja toiminnot niille kansainvälisyyden tasoille, joita lukuvuonna toteutetaan. Yllä olevat kv-tasojen toimintoesimerkit auttavat painopisteiden ja tavoitteiden kirjaamisessa.

Koulun kansainvälisyyden tasot	Lukuvuoden toiminnan painopisteet /tavoitteet
Kansainvälisyys laaja-alaisena osaamisena	Kirjatkaa tähän lyhyesti millaisia kansainvälisyyskasvatukseen liittyviä tavoitteita ja arvoja halutaan kehittää ja painottaa, miten niiden halutaan näkyvän koulun toimintakulttuurissa ja arjen päivittäisessä toiminnassa.
Kotikansainvälisyys	Kirjatkaa kansainvälisyyteen liittyviä tavoitteita ja toimintoja, joissa voitte hyödyntää koulua ja lähiympäristöä kotikansainvälistymisen oppimis- ja toimintaympäristönä.
Alueelliset/ kansalliset verkostot ja yhteistyö	Kirjatkaa alueellisten ja kansallisten yhteistyöverkostojen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät kehittämisen tavoitteet ja toiminnot, joiden tarkoituksena on edistää globaali-/kansainvälisyyskasvatusta (esim. L2-verkosto, yliopistoyhteistyö, kehitysjärjestöt, seminaarit, koulutukset)
Kansainvälinen yhteistyö ja liikkuvuus	Kirjatkaa tavoitteet ja toiminnot esim. liikkuvuusohjelmien rahoittamista oppilas- ja henkilöstöliikkuvuuksista sekä yhteistyöhankkeista.

Arviointi:

Kansainvälisyys perusopetuksessa

Opetussuunnitelman perusteissa kansainvälisyys on ennen kaikkea globaalikansalaisuuteen valmistamista. Kansainvälisyyttä voidaan tukea perusopetuksessa neljällä tasolla.

Kansainvälisyys laaja-alaisena osaamisena eli asenteina, uskalluksena ja ymmärryksenä koskee kaikkia opetuksen piirissä olevia lapsia ja nuoria varhaiskasvatuksesta perusopetukseen sekä kasvatus- ja opetushenkilöstöä. Globaalikansalaiseksi kasvaminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä AGENDA2030-kestävät arvot ovat tärkeä osa kasvatuksen ja opetuksen sisältöjä sekä toimintakulttuuria.

Kotikansainvälisyydessä huomioidaan omien kulttuurisesti sekä kielellisesti moninaisten toimintaympäristöjen mahdollisuudet globaalikansalaisen taitojen kehittämisessä. Kotikansainvälistymistä voidaan toteuttaa myös tieto- ja viestintäteknologian keinoin.

Alueelliseen ja kansalliseen yhteistyöhön sekä verkostoihin osallistuminen ja niissä toimiminen mahdollistaa kokemusten ja osaamisen hankkimisen sekä jakamisen. Yhteistyö ja verkostoituminen tukee kansainvälisen toiminnan kehittämistä.

Kansainvälinen toiminta ja liikkuvuus sisältää koulun hankkeet, joissa liikutaan yli valtiorajojen. Liikkuvuuksia sisältävissä hankkeissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan resurssiviisas matkustaminen.

Kansainvälisyys kasvun ja oppimisen palveluissa

Kaupunkistrategian mukaisesti kasvun ja oppimisen palveluissa painotetaan myös kansainvälisyyttä. Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus ovat olennaisia taitoja globaalikansalaiseksi kasvamisessa. Kansainvälisyys monipuolistaa lapsen, nuoren ja nuoren aikuisen kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa ja vahvistaa valmiuksia toimia eettisesti ja kestävästi globalisoituneessa maailmassa. Kansainvälisyysosaamista tuetaan tavoitteellisesti kaikilla ikätasoilla sekä kaikissa laaja-alaisen osaamisen mahdollistavissa oppimisen tilanteissa. Kansainvälistymistä pyritään toteuttamaan myös mahdollisimman resurssiviisaasti, esimerkiksi kotikansainvälisin keinoin hyödyntämällä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisia toimintaympäristöjä.

LIITE 3

Kansainvälisyshankkeissa 2022-2025 kerättyjä lasten ja nuorten ajatuksia kansainvälisyydestä ja sen toteuttamisesta koulussa:

Miten kansainvälisyyttä ja maailmankansalaisen taitoja voisi oppia ja harjoitella omassa koulussa?

- opiskelemalla kieliä
- opiskelemalla eri maita ja kulttuureja
- oppitunteja, jossa keskusteltaisiin kansainvälisyydestä
- opiskelemalla ahkerasti tunneilla
- tutustumalla eri kulttuureista tuleviin ihmisiin
- kävisi eri maista ja kulttuureista ihmisiä kertomassa mitä muualla maailmassa tapahtuu
- kirjekaverin avulla
- ystävyyskouluja
- puheluita/yhteyksiä toisiin ulkomaalaisiin kouluihin
- ulkomailta voisi tulla oppilaita opettamaan taitojaan
- ryhmätehtävillä voisi opetella ryhmätaitoja
- pitämällä kansainvälisiä juhlia, kulttuurikatselmuksia
- käymällä luokkaretkellä jossain eri maassa
- kuuntelemalla toisia
- olemalla avoin
- ei syrjitä ketään, niin voi oppia olemaan muiden kanssa
- kysymällä joltain maailmankansalaiselta
- leikkimällä eri maalaisia leikkejä
- maistelemalla kansainvälisiä ruokia
- kansainvälisyysaiheisia valinnaisaineita

Mihin maailmankansalaisen taitoja tarvitaan ja miksi kansainvälisyys on tärkeää?

- se on tärkeää, että oppii olemaan muiden kanssa
- jotta oppii kunnioittamaan muita ihmisiä
- jotta tulisi toimeen muiden ihmisten kanssa
- osaisit arvostaa muita ihmisiä
- opitaan eri ihmisiltä eri taitoja
- oppisit uusia asioita
- jotta oppii kaikista kulttuureista
- pystyy ymmärtämään erilaisia tapoja ja näkökulmia
- jos matkustaa muihin maihin
- voi puhua eri kieliä
- jotta voisi kommunikoida muiden ihmisten kanssa
- pystyy ymmärtämään toisia ja muita kulttuureja
- oppii puhumaan erimaalaisten sukulaisten ja ystävien kanssa
- tapaa uusia ihmisiä ja saa uusia kavereita
- että pärjää elämässä
- ihmiset ympäri maailmaa voivat auttaa toisiaan
- diplomatiaan
- opiskeluun
- työhön

Mitä tietoja, taitoja ja asenteita maailmankansalainen tarvitsee?

- yhteisen kielen oppimista, kielitaitoa
- kulttuurien ymmärtämistä
- tietoja eri ihmisistä
- tietoja eri kielistä
- tietoja kulttuurista
- historian tietoa
- kaveritaitoja
- juttelutaitoja
- luovuutta/improvisointia/kykyä kommunikoida, vaikka ei puhuta samaa kieltä
- yhteistyötaitoja
- sosiaalisuutta
- positiivisuutta
- uteliaisuutta
- rohkeutta
- arvostamista
- kunnioitusta muita kulttuureja kohtaan
- ymmärrystä
- ei syrjitä/kiusata/tuomita muita
- ystävällisyyttä
- kärsivällisyyttä
- avoimuutta

HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ

[Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien käsikirja](#) Vantaa, varhaiskasvatus

[Oulusta Maailmalle | Oulun kaupunki](#)

[Maailmankansalaisen polku Oulu](#)

[Kompetenssi-kortit koulun kv-toiminnan kehittämiseksi](#)

[Kansainvälisyyskasvatus / Globaalikasvatus](#) Jyväskylän kaupungin kasvun ja oppimisen palveluiden kansainvälisyyshankkeen Peda.net -sivut